

Praca oryginalna

BEATA PAWKA, PIOTR DREHER, JOLANTA HERDA, IGOR SZWIEC,
MAGDALENA JAŁOZA

RÓŻNICE W STANIE ZDROWIA MIESZKAŃCÓW MIAST I WSI
WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

*DIFFERENCES IN THE STATE OF HEALTH OF RURAL AND URBAN
INHABITANTS IN THE LUBLIN REGION*

*РАЗЛИЧИЯ В СОСТОЯНИИ ЗДОРОВЬЯ ГОРОДСКОГО И СЕЛЬСКОГО
НАСЕЛЕНИЯ ЛЮБЛИНСКОГО ВОЕВОДСТВА*

*ВІДМІННОСТІ В СТАНІ ЗДОРОВ'Я МІСЬКОГО І СІЛЬСЬКОГО
НАСЕЛЕННЯ ЛЮБЛІНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА*

Lubelskie Centrum Zdrowia Publicznego

SŁOWA KLUCZOWE: stan zdrowia, miasto, wieś (miejsce zamieszkania), determinanty zdrowia.

KEY WORDS: *state of health, urban area, rural area, place of residence, determinants of health.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *состояние здоровья, город, село (место жительства), детерминант здоровья.*

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *стан здоров'я, місто, село (місце проживання), детермінант здоров'я.*

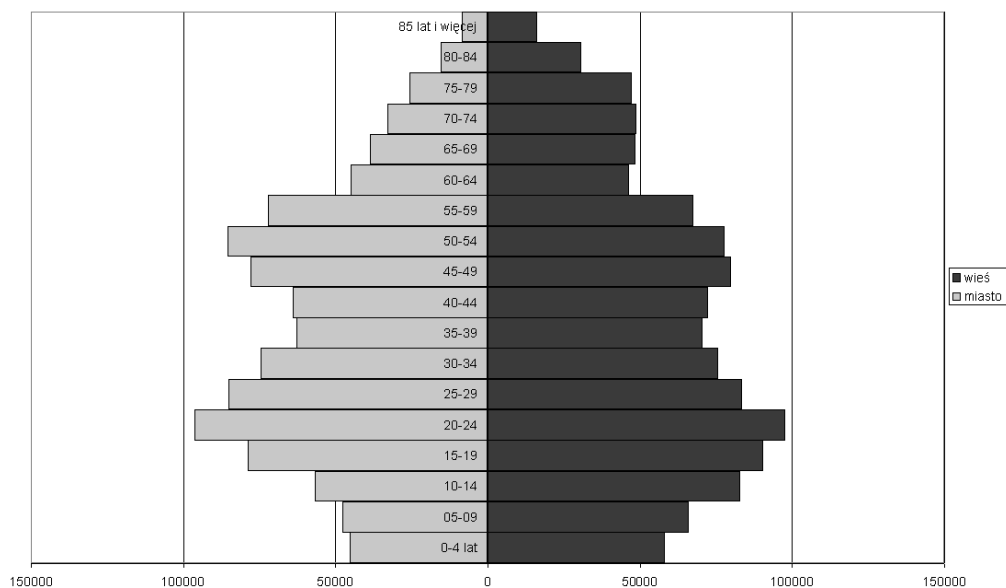
Przyjmując definicję zdrowia, wg WHO (Światowej Organizacji Zdrowia) jako pełny dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny a nie jedynie brak choroby lub niedomagań trudno uzyskać dane opisujące w ten sposób zdefiniowany stan zdrowia w populacji, który determinują głównie styl życia i zachowania zdrowotne. Także środowisko społeczne, relacje i sposoby komunikowania się w rodzinie, miejscu nauki i pracy, w społeczności lokalnej oraz czynniki ekonomiczne wpływają w istotny sposób na zdrowie i kondycję psychofizyczną. Obserwowane jest też zróżnicowanie stanu zdrowia członków społeczeństwa, zależne od ich statusu społecznego i wykształcenia związane częściowo z niedostatkami wiedzy, umiejętności i zachowań zdrowotnych.

W opracowaniu dokonano analizy stanu zdrowia mieszkańców miast i wsi województwa lubelskiego, posługując się wartościami mierników z roku 2006. Najczęściej do określenia stanu zdrowia stosuje się „mierniki negatywne”, które określają częstość występowania chorób lub ich następstw (tj. współczynnik zgonów, wskaźnik zachorowalności, umieralność niemowląt). Wykazano, że występują znaczące różnice w stanie zdrowia mieszkańców miast

i wsi województwa lubelskiego, co potwierdza tezę, iż miejsce zamieszkania jest jednym z determinantów zdrowia.

Województwo lubelskie o powierzchni 25 122 km², zajmuje 8% powierzchni kraju i pod względem obszaru jest na trzecim miejscu. Prawie 40% ogółu ludności Polski zamieszkuje na wsi, a w województwie lubelskim liczącym 2 172 766 mieszkańców (stan na koniec 2006 r.) ponad 10% więcej (53,38%).

Dokonując analizy stanu zdrowia należy zwrócić uwagę na czynniki, które wpływają na powstawanie określonych potrzeb społeczeństwa w zakresie ochrony zdrowia. Jedną z takich zmiennych są różnice w strukturze ludności według wieku. W województwie lubelskim najliczniejszą grupą od lat stanowią osoby w wieku produkcyjnym (62,3%) (ryc. 1).

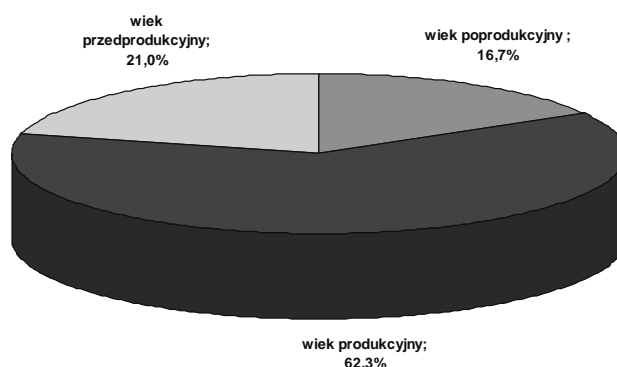

Ryc. 1. Ludność województwa lubelskiego według miejsca zamieszkania i wieku (stan na 31 grudnia 2006 r.)

Fig. 1. Population of the Lublin Region according to the place of residence and age (state on 31 December 2006)

Рис. 1. Население Люблинского воеводства по отношению к месту жительства и возрасту (по состоянию на 31 декабря 2006 года)

Мал. 1. Населення Люблінського воеводства по відношенню до місця проживання та віку (за станом на 31 грудня 2006 року)

Ryc. 2. Struktura wiekowa ludności województwa lubelskiego w 2006 r. ogółem

Fig. 2. Structure by age of the population of the Lublin Region in 2006 in general

Рис. 2. Общая возрастная структура населения Люблинского воеводства в 2006 году

Мал. 2. Загальна вікова структура населення Люблінського воеводства в 2006 році

Najczęściej jednak to dzieci i młodzież oraz osoby ze starszej grupy wiekowej mają większe potrzeby zdrowotne i są największymi konsumentami usług medycznych w systemie. W 2006 r. na terenach wiejskich zamieszkiwało więcej osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli do 18 r. ż. niż w mieście (wieś: 22,5%: miasto: 19,3%). Także odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni powyżej 65 r. ż. i kobiety powyżej 60 r. ż.) był wyższy na wsi i wynosił 18,7% (miasto: 14,5%). Obserwuje się również różnice w liczbie zgonów w podziale miasto – wieś. W 2006 roku na terenie województwa lubelskiego zanotowano 22678 zgonów. Z ogólnej liczby zgonów ponad 62% stanowiły zgony mieszkańców wsi. W wartościach bezwzględnych liczba zgonów w 2006 r. była znacznie wyższa na wsi (14229), niż w mieście (8449), co częściowo wynika z faktu, iż tereny wiejskie w województwie lubelskim zamieszkuje więcej osób.

Biorąc pod uwagę jednak wskaźnik zgonów na 10 tys., różnica ta nadal jest zauważalna. Taka sytuacja występowała prawie we wszystkich grupach wiekowych. Największa różnica dotyczyła przedziałów wiekowych 10-19, 40-44 i powyżej 65 lat, co przedstawia poniższa tabela I.

Tabela I. Liczba zgonów w województwie lubelskim w 2006 roku w poszczególnych grupach wiekowych w miastach i na wsi

Table I. Number of deaths in the Lublin Region in 2006 in individual age groups in urban and rural areas

Таблиця I. Число смертей в Люблинском воеводстве в 2006 году в определенных возрастных группах в городах и селах

Таблиця I. Число смертей в Люблінському воєводстві в 2006 році в певних вікових групах в містах і селах

			- grupy wieku												
			0 - 4 lata		5-9		10-19		20-24		25-29				
	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś			
Ogółem	8449532	14229	67	91	12	11	45	71	69	79	62	88			
- grupy wieku															
30-34		35-39		40-44		45-49		50-54		55-59		60-64		65lati więcej	
miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś
62	94	135	134	182	272	385	459	591	676	726	761	625	681	5488	10812

W 2006 r. nieznacznie wzrósł w województwie lubelskim wskaźnik zgonów do 103,9, przy czym stale utrzymują się różnice w podziale miasto – wieś (79,7:124,0 w 2003 r. i 84,0: 120,9 w 2006 r.). Wskaźnik zgonów jest też zróżnicowany w podziale miasto – wieś według wybranych przyczyn zgonów (tabela II).

Od wielu lat głównymi przyczynami zgonów ludności Polski są choroby układu krążenia. Zebrane dane wyraźnie wskazują, że mieszkańcy wsi znacznie częściej niż mieszkańcy miast umierali z powodu chorób układu krążenia (miasto: 34,3%; wieś: 65,7%) oraz z powodu nowotworów (miasto: 43,9%; wieś: 56,1%) jak też z powodu chorób układu oddechowego (miasto: 33,4%; wieś: 66,6%). Także natężenie chorób układu kostno-stawowego, mięśniowego i tkanki łącznej wśród mieszkańców wsi, którzy najczęściej pracując wyłącznie w rolnictwie, jest wyższe od natężenia tych chorób wśród mieszkańców miast (miasto: 27,8%; wieś: 72,2%). Może to być częściowo spowodowane tym, że ludność mieszkająca na wsi ma utrudniony dostęp do świadczeń zdrowotnych, a w szczególności do opieki specjalistycznej i co się z tym wiąże - do wczesnej diagnostyki tych chorób. W 2006 roku miasta województwa lubelskiego charakteryzował taki sam odsetek zgonów, jak w przypadku wsi.

Na początku lat dziewięćdziesiątych przeciętna liczba lat dalszego życia dla mężczyzny mieszkającego na wsi była większa, niż w mieście (wynosiły one odpowiednio 66,85 i 66,62 lat). W latach dziewięćdziesiątych wśród mężczyzn nastąpiło wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia, wzrost ten był szybszy wśród mężczyzn zamieszkałych w miastach, jednak przeciętne dalsze trwanie życia kobiet jest nadal dłuższe niż mężczyzn. Zarówno na wsi jak i w mieście w populacji powyżej 60 roku życia jest prawie trzy razy więcej kobiet, niż mężczyzn (miasto: 2109 do 6 482; wieś: 4 857 do 11 394).

Tabela II. Wskaźnik zgonów wg wybranych przyczyn w 2006 r. w podziale miasto – wieś
Table II. Death rate according to the selected causes in 2006, urban vs. rural areas

Таблица II. Коэффициенты смертности по отдельным причинам в 2006 году (город – село)
Таблиця II. Коефіцієнти смертності за окремими причинами в 2006 році (місто - село)

Przyczyny zgonów	Wskaźnik na 10 tysięcy mieszkańców		
	razem	miasto	wieś
Ogółem	103,9	84,0	120,9
1. Niektóre choroby zakaźne i pasożytnicze	0,5	0,5	0,5
2. Nowotwory	22,3	21,3	23,2
3. Choroby krwi i narządów krwiotwórczych oraz niektóre choroby przebiegające z udziałem mechanizmów autoimmunologicznych	0,1	0,1	0,1
4. Zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywienia i przemiany metabolicznej	1,2	1,1	1,2
5. Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania	1,0	1,0	1,0
6. Choroby układu nerwowego	1,1	1,0	1,2
7. Choroby układu krążenia	50,6	37,6	61,7
8. Choroby układu oddechowego	4,2	3,0	5,2
9. Choroby układu trawiennego	3,6	3,4	3,9
10. Choroby skóry i tkanki podskórnej	0,0	0,0	0,0
11. Choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego i tkanki łącznej	0,2	0,1	0,2
12. Choroby układu moczowo-płciowego	1,1	0,8	1,3
13. Niektóre stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym	0,3	0,4	0,3
14. Wady rozwojowe wrodzone, zniekształcenia i aberracje chromosomowe	0,3	0,3	0,4
15. Objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych i laboratoryjnych jednostek chorobowych gdzie indziej niesklasyfikowane	11,8	9,3	13,9
16. Zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu	5,5	4,0	6,8

Tabela III. Ludność województwa lubelskiego w przedziałach wiekowych pow.60 r.ż. wg płci i miejsca zamieszkania - stan na 31.12.2006 r.

Table III. Population of the Lublin Region in age intervals over 60 according to gender and place of residence – state of 31 December 2006

Таблиця III. Население Люблинского воеводства в возрастных группах свыше 60 г.ж., по отношению к полу и месту жительства - по состоянию на 31 декабря 2006
Таблиця III. Населення Люблінського воеводства у вікових групах понад 60 р.н., по відношенню до статі і місця проживання - за станом на 31 грудня 2006

Lp.	Przedział wieku	Miasto			Wieś		
		razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
Województwo		1 013 049	479 107	533 942	1 159 717	574 665	585 052
1.	60-64	45 002	19 500	25 502	46 514	21 271	25 243
2.	65-69	38 688	16 293	22 395	48 354	21 109	27 245
3.	70-74	32 979	13 203	19 776	48 913	19 646	29 267
4.	75-79	25 576	9 353	16 223	47 205	17 255	29 950
5.	80-84	15 326	4 573	10 753	30 543	9 847	20 696
6.	85 lat i więcej	8 591	2 109	6 482	16 251	4 857	11 394

W 2006 roku na terenie województwa lubelskiego odnotowano 21496 urodzeń żywych w miastach (9410) - prawie 2,5tys. mniej niż na terenach wiejskich (11 956). Jednak to wieś cechuje się ujemnym przyrostem naturalnym (-1,93).

Tabela IV. Ruch naturalny ludności w województwie lubelskim 2006 r.

Table IV. Natural population migration in the Lublin Region in 2006

Таблиця IV. Естественное движение населения в Люблинском воеводстве в 2006 г.

Таблиця IV. Природний рух населення у Люблінському воеводстві в 2006 р.

Wyszczególnienie	Liczby bezwzględne			Wskaźnik na 1000 mieszkańców		
	urodzenia żywe	zgony	przyrost naturalny	urodzenia żywe	zgony	przyrost naturalny
Województwo	21 496	22 678	-1 182	9,9	10,4	-0,5

Współczynnik urodzeń żywych na 1000 mieszkańców w 2006 roku wynosił 9,9 i był wyższy na wsi, niż w mieście (wieś: 10,16; miasto: 9,48).

Tabela V. Ruch naturalny ludności na terenie województwa lubelskiego w 2006 r. wg podziału miasto – wieś

Table V. Natural population migration in the Lublin Region in 2006 according to the division between urban and rural areas

Таблица V. Естественное движение населения на территории Люблинского воеводства в 2006 году (город – село)

Таблица V. Природний рух населення на території Люблінського воеводства в 2006 році (місто - село)

Urodzenia żywe		Zgony		Przyrost naturalny		Urodzenia żywe		Zgony		Przyrost naturalny	
w tym:											
miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś
liczby bezwzględne						wskaźnik na 1000 mieszkańców					
9 540	11 956	8 449	14 229	1 091	-2 273	9,48	10,16	8,40	12,09	1,08	-1,93

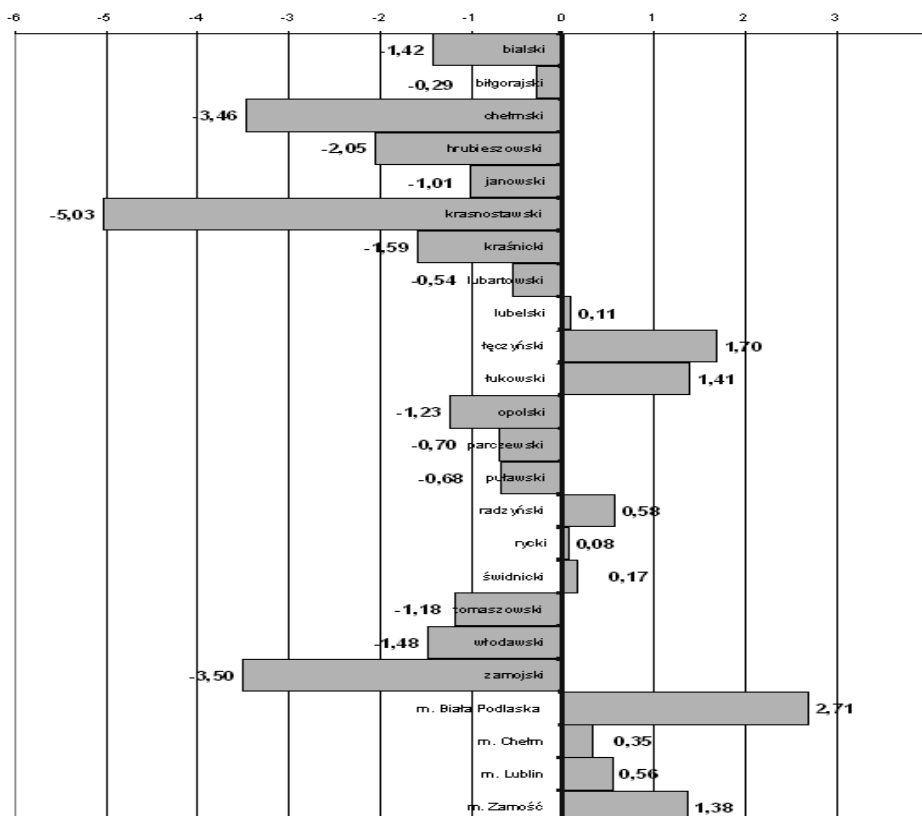

Рис. 3. Przyrost naturalny w województwie lubelskim w 2006 r. Wskaźnik na 1 tysiąc mieszkańców

Fig 3. Population growth rate in the Lublin Region in 2006 per 1,000 inhabitants

Рис. 3. Естественный прирост населения в Люблинском воеводстве в 2006 году. Индекс на 1000 жителей

Мал. 3. Природний приріст населення в Люблінському воеводстві в 2006 році. Індекс на 1000 мешканців

W województwie lubelskim od kilku lat utrzymuje się ujemny przyrost naturalny, co jest konsekwencją przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń. W 2006 roku różnica między liczbą zgonów a liczbą urodzeń żywych w województwie wynosiła (- 1836), z tego: w miastach (- 878), na wsi (- 2714). Porównując wskaźnik przyrostu naturalnego w miastach i wsiach województwa lubelskiego z roku 2006 stwierdzono, że w mieście był on dodatni i wynosił 1,08/1 tys., natomiast na wsi ujemny i wyniósł -1,93/1 tys. mieszkańców. W porównaniu do roku 2005 przyrost ten zwiększył się o 0,3.

Podsumowując, stan zdrowia polskiej ludności wiejskiej pod wieloma względami jest gorszy od takowego mieszkańców miast. Biorąc pod uwagę specyficzne cechy tej grupy (społeczne, zawodowe, kulturowe) wydaje się celowe wielokierunkowe podejście do rozwiązania analizowanego problemu, przykład:

1) zaplanowanie i realizacja programów, mających na celu zwiększenie świadomości prozdrowotnej mieszkańców wsi.

2) zorganizowanie i przeprowadzenie uzupełniających szkoleń dla lekarzy, praktykujących na wsi, celem skutecznego wdrażania współczesnych zasad promocji zdrowia, profilaktyki, wczesnej diagnostyki oraz leczenia.

3) tworzenie odpowiednich środowisk sprzyjających zdrowiu

Tego typu przedsięwzięcia mogą zostać przeprowadzone, między innymi, w ramach realizacji *Narodowego Programu Zdrowia 2007 – 2015*. Realizacja wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz niezbędne działania ze strony ochrony zdrowia i samorządu terytorialnego mogą wpłynąć na zmniejszenie zachorowalności i przedwczesnej umieralności z powodu chorób stanowiących największe zagrożenia dla ogółu populacji. Należy przypuszczać, że w efekcie wpłyną na poprawę zdrowia i związaną z nim jakość życia ludności oraz mniejszą nierówność w zdrowiu.

B. Pawka, P. Dreher, J. Herda, I. Szwiec, M. Jałozza

DIFFERENCES IN THE STATE OF HEALTH OF RURAL AND URBAN INHABITANTS IN THE LUBLIN REGION

Summary

The state of health of rural and urban population in the Lublin Region was analysed with the use of the values of measures from 2006. The health status of the rural population in this region is, from many aspects, worse than that of the urban population.

Б. Павка, П. Дрегер, И. Херда, И. Швеиц, М. Ялоса

РАЗЛИЧИЯ В СОСТОЯНИИ ЗДОРОВЬЯ ГОРОДСКОГО И СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ ЛЮБЛИНСКОГО ВОЕВОДСТВА

Аннотация

В статье проведен анализ состояния здоровья городского и сельского населения Люблинского воеводства, при использовании величин измерения с 2006 года. Состояния

здоровья сельского населения в Люблинском воеводстве по многим параметрам хуже, чем состояние здоровья городских жителей.

Б. Павка, П. Дрехер, Й. Херда, І. Швець, М. Ялоза

ВІДМІННОСТІ В СТАНІ ЗДОРОВ'Я МІСЬКОГО І СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ
ЛЮБЛІНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА

Анотація

У статті проведено аналіз стану здоров'я міського та сільського населення Люблінського воєводства, при використанні величин вимірювання з 2006 року. Стан здоров'я сільського населення в Люблінському воєводстві за багатьма параметрами гірший, ніж стан здоров'я міських мешканців.

PIŚMIENNICTWO

1. Informator statystyczny ochrony zdrowia województwa lubelskiego. 2007r. LCZP
2. Informator statystyczny ochrony zdrowia województwa lubelskiego. 2008r. LCZP
3. Narodowy Program Zdrowia Na Lata 2007 – 2015: Załącznik do Uchwały Nr 90/2007 Rady Ministrów z dnia 15 maja 2007 r.

Data otrzymania: 22.12.2008.

Adres Autorów: Lubelski Centrum Zdrowia Publicznego, 20-080 Lublin, ul. Niecała 7 B.